

af herrar H. F. A. E. Pantzarhielm, om förhöjd afsättning till arbetareförsäkringsfonden.

N:o 137.

Af herr **H. F. A. E. Pantzarhielm**, om förhöjd afsättning till
arbetareförsäkringsfonden.

I riksstaten för hvardera åren 1896, 1897 och 1898 har afsatts ett belopp af 1,400,000 kronor, som tillgodoförts den s. k. arbetareförsäkringsfonden. I den statsverkspropositionen till innevarande års riksdag bilagda finansplanen föreslås, att till arbetareförsäkringsfonden må i riksstaten för år 1899 afsättas ett belopp af 2,000,000 kronor.

Inom allt vidsträcktare kretsar i vårt land har emellertid ansetts, att de sålunda afsatta beloppen vore för ändamålet otillräckliga, för den händelse man verkligen allvarligt önskade att genom dessa medelafsättningar bereda möjlighet för frågans snara lösning, på ett sådant sätt, att alla billiga fordringar i möjligaste mån blefve tillgodosedda. Denna åsigt har också inom Riksdagen tagit sig uttryck i den motion, som af herr A. Hedin från Stockholm, med flera Andra Kammarens ledamöter, väcktes vid 1896 års riksdag och sedan förnyats vid såväl fjolårets som innevarande års riksmöte.

I denna motion hemställes på, som det vill synas, fullgoda grunder, att Riksdagen måtte besluta att till arbetareförsäkringsfonden, utöfver den af Kongl. Maj:t föreslagna summan, afsätta ett belopp af 8,400,000 kronor, eller den summa, hvartill en årlig afsättning af 1,400,000 kronor jemväl under de sex åren 1890—1895 skulle hafva uppgått.

Ehuru i motiveringen till denna herr Hedins motion med lika mycken klarhet som skärpa framhållas de bindande moraliska och sakliga skäl, hvilka tala för ett bifall från Riksdagens sida till hans deri framställda yrkande, så synes dock, såsom skulle den till afsättning till arbetareförsäkringsfonden.

säkringsfonden af honom föreslagna summans *storlek* väcka betänkligheter äfven hos en del af dem, som äro gynsamst stämda för arbetareförsäkringsfrågan, och gerna skulle sett, att försäkringens genomförande i ekonomiskt hänseende vore i någon mån tryggad, när en gång ett förslag föreligger, om hvilket man i formelt och principiellt hänseende kunde enas.

Statsutskottet motiverar sin hemställan om afslag å den förutnämnda Hedinska motionen vid 1896 års riksdag sålunda: »Med hänsyn till den ovisshet, som ännu råder rörande sättet för arbetareförsäkringsfrågans slutliga lösning, har utskottet ansett större afsättning af medel för ofvannerörda fond än den, Kongl. Maj:t föreslagit, icke för närvarande böra ifrågakomma och får alltså hemställa» o. s. v.

Vid föregående års riksdag motiverade samma utskott sin hemställan om afslag å herr Hedins vid denna riksdag förnyade motion i här ifrågavarande ämne med en hänvisning till finansministerns i statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 14 januari samma år gjorda anförande, i det att utskottet förklarar sig i denna fråga dela den uppfattning, som fått sitt uttryck i nämnda anförande, deri det bland annat heter: »Skäl hafva visserligen ansetts vara för handen att, innan försäkringsfrågan å nyo förelägges Riksdagen, ännu någon tid låta meningarne inom landet arbeta sig fram till ökad klarhet angående det riktigaste sättet för den viktiga frågans lösning, såsom ock att derunder i möjligaste mån hemta lärdom af andra länders erfarenhet, men då under alla förhållanden försäkringens genomförande kommer att kräfva betydliga belopp, på det att de ifrågasatta pensionsförmånerna må komma äfven den nuvarande generationen till godo, anser jag mig, efter samråd med chefen för civildepartementet, böra hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att till arbetareförsäkringsfonden må äfven i riksstaten för år 1898 afsättas ett belopp af 1,400,000 kronor.» — Det synes af det här anförda, som skulle statsutskottet hafva, endast till följd af arbetareförsäkringsfrågans oklara läge samt af den omständigheten, att dess slutliga lösning syntes utskottet vara hänvisad till en oviss framtid, känt sig förhindradt att tillstyrka Riksdagen en afsättning af medel till ifrågavarande fond till högre belopp, än som af Kongl. Maj:t vid här berörda tillfällen föreslagits. Häri och icke i någon mindre gynsam stämning inom statsutskottet mot hela arbetareförsäkringsfrågan må alltså, så synes det mig, förklaringen sökas till den afvisande hållning, som utskottet hittills intagit gent emot förslagen om höjning af medelafsättningen till denna fond. — Beaktas bör måhända också, att chefens för finansdepartementet förenämnda anförande till statsrådsprotokollet icke innebär något, som kunde gifva förhoppning om, att från regeringens sida ett förslag till Riksdagen, afseende den

viktiga frågans slutliga lösning, kunde vara att under den närmaste tiden förvänta, och jag ber att särskildt få framhålla, att Kongl. Maj:t *då* anser en afsättning af medel till försäkringsfonden *särskildt önskvärd, på det att de ifrågasatta pensionsförmånerna må komma äfven den nuvarande generationen till godo.*

Nu har emellertid i den finansplan, som åtföljer Kongl. Maj:ts nädiga proposition n:o 1 till innevarande års Riksdag blifvit sagdt, att inom civildepartementet utarbetats ett förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta, hvilket förslag, derest erforderlig ytterligare behandling af detsamma hinner verkställas, torde komma att föreläggas innevarande års Riksdag.

Detta lagförslag, som redan varit föremål för både enskilda och offentliga utläggningar och kommentarier, synes hafva i allmänhet blifvit mottaget med välvilja. Man har dock med ganska stor skärpa framhållit, att Kongl. Maj:t frångått det i fjol uttalade önskemålet i fråga om den nuvarande generationens tillgodoseende vid pensionsförmånernas fördelning. Förnekas kan väl heller icke, om man vill vara rättvis, att det skulle vara bra obilligt, om alla de nu lefvande arbetare, som äro födda efter år 1870, och hvilka dock i ej ringa mån bidragit till det nuvarande rika tillflödet till statskassan, alldeles skulle utestängas från fördelen att se sin ålderdom i någon mån betryggad mot försakelser och nöd. Man får väl också antaga, att endast hänsyn till den betydligt större kostnaden afhållit regeringen från att vid lagförslagets utarbetande fullfölja den ursprungliga försäkringsplanen, enligt hvilken pensionsförmånerna skulle komma äfven den nuvarande generationen till godo. Den nuvarande arbetargenerationen har — eller förmenar sig åtminstone härutinnan hafva — löften att hålla sig till, hvilka omsorgen om statsmagternas värdighet icke medgifver, att de alltför länge få förblifva ouppfyllda.

Måhända vill man äfven medgifva, att en s. k. slutlig lösning af arbetareförsäkringsfrågan på ett sätt, som förlägger tidpunkten, då pensionsutdelningen skulle till hela sitt omfång taga sin början, så långt fram i tiden som till år 1935, icke gerna kan rättfärdigas hvarken från rättskänslans eller den politiska kloketens synpunkt, utan *endast* kunde betingas af en sådan omständighet som statens totala brist på erforderliga tillgångar. Men nu förefinnes för visso icke en sådan brist. Derfor ställes också, synes mig, redan nu och i hvarje fall — oafsedt när och under hvilken form, en försäkringslag kommer att föreläggas Riksdagen — på Riksdagen ett oafvisligt kraf att i tid tillse, att medel ej saknas för att kunna göra verkan af denna lag så rättvis och hänsynsfull, som möjligt är.

Frågan blir under sådana förhållanden att finna en utgångspunkt för ett förslag, afseende afsättande till försäkringsfonden af en summa, å ena sidan *stor nog* att i afsevärd mån stärka fondens ställning och såmedelst efter hand och inom en rimlig tid medgifva en skäligen hänsyn till de blifvande försäkringstagarnes befogade önskningsar i fråga om försäkringens omfattning och verksamhet, utan att Riksdagen skulle behöfva att vid försäkringslagens slutliga pröfning afskräckas af de betydliga anslag från statens sida, som härtill en gång skulle erfordras; men å andra sidan *icke större*, än att alla vänner af rättvisa och billighet utan tvekan skulle kunna enas om att bevilja densamma redan nu.

En sådan utgångspunkt tror jag mig hafva funnit i det af herr Zetterstrand, under öfverläggningarne i Andra Kammaren om afsättning till arbetareförsäkringsfonden den 7 maj förlidet år, väckta förslag, hvilket af denna kammare bifölls med 129 röster mot 86 och äfven — oafsedt utfallet af den gemensamma voteringen — sades icke hafva saknat sympatier inom medkammaren.

Herr Zetterstrand föreslog, som bekant, en afsättning till arbetareförsäkringsfonden af 3,000,000 kronor för år 1898.

Nu får måhända antagas, att, derest Första Kammaren och statsutskottet under förra riksdagsperioden hade haft sig bekant, att ett lagförslag, afseende en slutlig lösning af arbetareförsäkringsfrågan, kunde vara att från regeringen förvänta redan under innevarande års riksdag, såväl nämnda utskotts förut citerade utlåtande (n:o 58) fått en annan lydelse, som ock att resultatet af en eventuellt företagen gemensam omröstning blifvit ett annat, eller att, i enlighet med herr Zetterstrands yrkande, i riksstaten för innevarande år ett belopp af 3,000,000 kronor tillgodoförts arbetareförsäkringsfonden.

Det får måhända äfven antagas såsom sannolikt, att Riksdagen i konseqvens härmed äfven uppfört afsättningen för år 1899 till samma fond med ett lika stort belopp, eller 3,000,000 kronor, således för båda åren en afsättning af sammanlagdt 6,000,000 kronor.

Nu afsattes för år 1898 endast 1,400,000 kronor, och regeringen föreslår, som nämnt, för nästa år en afsättning af 2,000,000 kronor, eller sammanlagdt för båda åren en afsättning af endast 3,400,000 kronor. Då jag anser den i herr Zetterstrands förslag upptagna summan vara den minsta möjliga, som, med hänsyn till arbetareförsäkringsfondens oafvisliga behof af förstärkning, statskassans nuvarande lysande tillstånd samt en politiskt klok statshushållning bör af Riksdagen *ärligen* beviljas, samt att, äfven om regeringen i sitt förväntade lagförslag tillgodoser behofvet af de ärliga anslag, som erfordras, för att verkan af lagförslaget inom en viss

tidrymd skall träda i kraft, denna tidrymd är för högt tilltagen, då den nuvarande generationen (öfver 30 år) icke skulle tillgodoses, hvadan för att härutinnan vinna rättelse den redan nu varande arbetareförsäkringsfonden behöfver förstärkas; så finner jag här anledning nog vara för handen att genom ökad afsättning redan nu förstärka arbetareförsäkringsfonden.

Att utan väsentliga rubbningar i statsregleringen bereda tillgång till erforderliga medel till bestridande af den ökade afsättning till arbetareförsäkringsfonden, jag här nedan skall tillåta mig att föreslå, torde icke möta några afsevärda svårigheter eller i ringaste mån valla något som helst intrång på sådana regeringskraft, som »icke utan vada» kunna — uppskjutas.

Jag skall här tillåta mig att i korthet påvisa några — af de många —, hvilka enligt mitt förmenande särskildt torde böra dervid uppmärksammas.

Kongl. Maj:t föreslår Riksdagen: dels under punkt 28 å fjerde hufvudtiteln: att till inköp af skjutfält för Första Göta artilleriregemente på extra stat bevilja 284,000 kronor samt till utgående under år 1899 deraf anvisa 142,000 kronor; och dels under punkt 29: att till inköp och anordnande af skjutfält för Gotlands artillericorps på extra stat för år 1899 bevilja 80,000 kronor. Med beviljandet af båda dessa anslag torde utan någon som helst olägenhet kunna anstå, förutsatt att desamma ens kunna anses vara verkliga af behovet påkallade. Kontraktet om arrendet af det skjutfält, som nu af Första Göta artilleriregemente för skjutöfningar disponeras, utgår först den 1 maj 1902, och inga väsentliga hinder lära väl möta för att få detta kontrakt förnyadt. Arrendeafgiften utgår för närvarande med 3,500 kronor om året. Äfven således för den händelse, att vid kontraktets eventuella förnyelse anspråk på högre arrendeafgift skulle framställas, torde dock kunna antagas, att betalandet häraf för statsverket ställer sig billigare än ett inköp af skjutfältet, synnerligast om man betänker, att den helt säkert relativt mycket höga kostnaden för »anordnandet» af skjutfältet icke synes ingå i den beräknade inköpssumman, utan samolikt vid en blifvande riksdag skulle tillkomma.

Då derjemte ihågkommes, att Remminge skjutfält är beläget omkring 86 kilometer från Göteborg, synes, som borde man böra taga i öfvervägande, huruvida hinder möter för att Första Göta artilleriregemente begagnade sig af samma skjutfält som Andra Göta artilleriregemente. Marschöfningar, öfningar i embarkering och debarkering å jernväg äro för artillerivapnet mycket lärrika och nyttiga öfningar, i synnerhet som de vanligen kunna kombineras med andra fälttjänstöfningar, af hvilka vapnet kan hafva stort gagn. Att handlingsfriheten genom vissa efter arrendeaftalets afslutande

tillkomna olägenheter starkt bindes på Remminge skjutfält, hvaröfver generalfälttygmästaren klagar, torde väl få anses bero på mindre förutseende vid kontraktets affattande och läser väl kunna rättas lätt nog.

Hvad jag här tillåtit mig anföra rörande inköp af skjutfält för Första Göta artilleriregemente torde i tillämpliga delar äfven få gälla rörande inköpet af skjutfält för Gotlands artillericorps, hvadan på dessa båda poster, enligt mitt förmenande, en sammanlagd summa af 222,000 kronor skulle kunna göras disponibel.

Kongl. Maj:t åskär vidare i samma hufvudtitel under punkt 32 ett anslag af 130,600 kronor för år 1899 till befästringsarbeten m. m. vid inloppet till Göteborg samt i samband härmed jemväl å femte hufvudtiteln, punkt 33, ett anslag af 225,000 kronor för år 1899 till anordnande af minförsvar utanför Göteborg.

Jag skall icke vidare uppehålla mig vid de skäl, som tala för ett afslag för närvarande å dessa båda anslagskraf, utan endast tillåta mig erinra derom, att Riksdagen förra året, i enlighet med statsutskottets afstyrkande utlåtande (n:o 63), afslog Kongl. Maj:ts då gjorda nådiga framställning i liknande syfte; att sedan förra året icke några omständigheter synas hafva tillkommit, egnade att föranleda ändring i Riksdagens då fattade beslut; samt att den fullständiga utredning angående frågan om ordnandet af landets fasta försvar, hvarom Riksdagen på statsutskottets hemställan förra året hos Kongl. Maj:t gjorde framställning, ännu icke föreligger, hvadan skäl icke torde vara för handen till att Riksdagen, då någon krigsfara icke hotar, skulle frånträda sin en gång intagna ståndpunkt och genom partiella anslagsbevillningar nu till befästringsändamål för framtiden binda sin handlingsfrihet. Till afsättning till arbetareförsäkringsfonden kan således disponeras dessa anslag, sammanlagda uppgående till en summa af 355,600 kronor. Kongl. Maj:t föreslår Riksdagen, å fjerde hufvudtiteln, punkt 33, »Det fasta försvaret i allmänhet», att i riksstaten för 1899 uppföra ett belopp af 3,000,000 kronor för att efter Riksdagens medgifvande användas »till stärkandet af landets fasta försvar», dock med rätt för Kongl. Maj:t att af nämnda belopp under samma år använda högst 1,500,000 kronor för anskaffande af artilleri- och pansarmateriel.

Med fästadt afseende vid den så ringa summan, då man ställer den vid sidan af de under samma punkt i framtidsperspektiv ställda 33 miljoner, och om man vidare betänker, att Kongl. Maj:t ej en gång vill utan Riksdagens vidare hörande disponera ens hela summan, så kan man ej undgå att göra vissa reflexioner. Man frågar sig sålunda: skall männe pansaret och kanonerna användas vid Göteborg eller skall Riksdagen möjligen först bevilja medel till artilleri- och pansarmateriel och sedan an-

modas att bygga fästningar till den eljest värdelösa materielen, eller skola dessa till synes så oskyldiga millionerna vara handpenningar på de 33 millionerna och sålunda innebära en moralisk förpligtelse för Riksdagen för framtiden? Jag hänvisar för öfrigt till hvad som blifvit sagdt i föregående punkt och anser således, att af detta anslag 1,500,000 för år 1899 kan afsättas till arbetareförsäkringsfonden.

Enligt föregående, skulle således ett sammanlagdt belopp af 2,077,600 kronor kunna göras disponibelt, för afsättning till arbetareförsäkringsfonden, på endast dessa små i hast gripna anslagskraf under fjerde och femte hufvudtitlarne. Hvad som derutöfver ännu brister i den af mig här nedan till detta ändamål föreslagna summan af 2,600,000 kronor eller 522,400 kronor, synes mig lämpligen kunna vinnas från den summa, 534,007 kronor 27 öre, som enligt finansplanen äro afsedda till afsättning till fonden för extra amortering af statsskulden.

Med anledning af hvad jag här tillåtit mig anföra, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta, att för år 1899 skall till arbetareförsäkringsfonden afsättas ett belopp af 2,600,000 kronor utöfver den af Kongl. Maj:t föreslagna summan.

Stockholm den 28 januari 1898.

H. Pantzarhielm.